

Eerste Stakeholderoverleg RES Foodvalley

Verslag 11 september 2019

INLEIDING

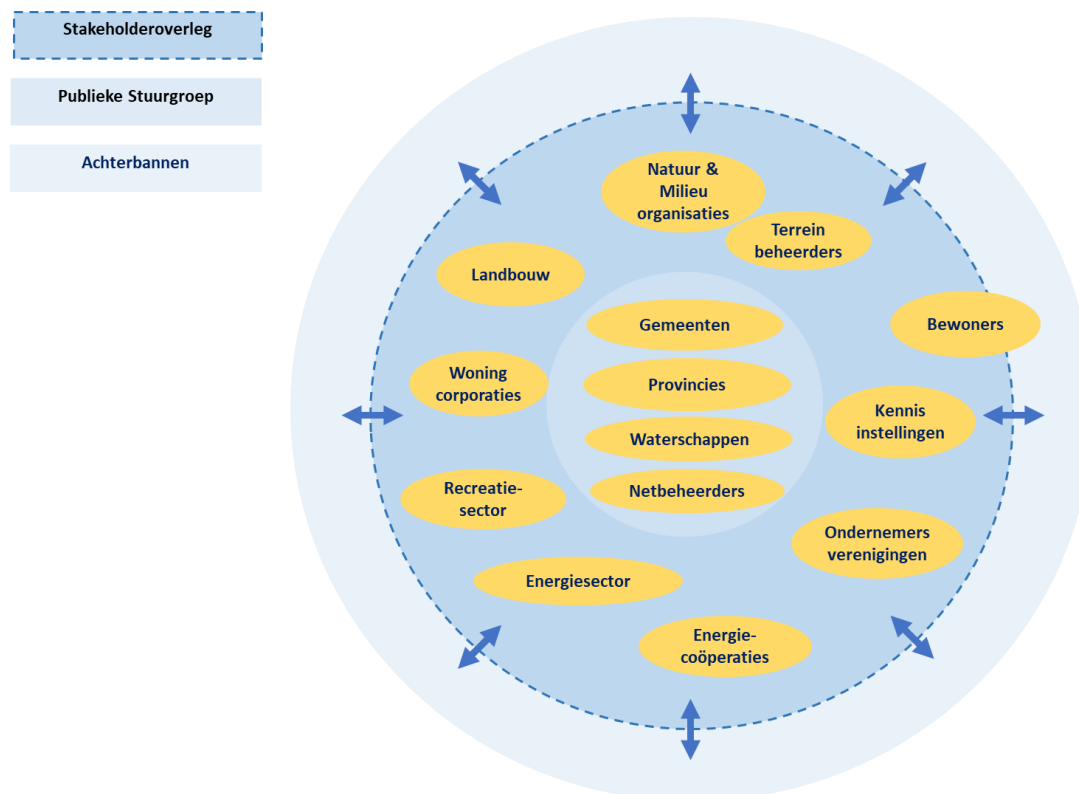
In het Klimaatakkoord dat in juni is gepresenteerd, is afgesproken dat dertig energieregio's in Nederland er samen voor zorgen dat er in 2030 35 TWH duurzame energie op land wordt opgewekt. De Regionale Energie Strategie (RES) die elke regio maakt, moet duidelijkheid geven over hoeveel duurzame energie elke regio kan opwekken in 2030 en hoe op regionaal niveau de beschikbare warmte kan worden verdeeld.

Onderhandelen vanuit belangen

Regio Foodvalley is begonnen met het opstellen van de RES. De energieopgave en de RES raakt in Regio Foodvalley een veelheid aan (uiteenlopende) belangen. De totstandkoming van de RES is dan ook te beschouwen als een meervoudige onderhandelings situatie. Daarom gebruikt Regio Foodvalley de Mutual Gains Approach (MGA). De kern van MGA is dat zoveel mogelijk belanghebbenden worden betrokken bij deze onderhandelingen en dat aan hun belangen tegemoet wordt gekomen bij het vormgeven van oplossingen. In plaats van de energie te steken in het bij elkaar brengen van niet te verzoenen standpunten, gaat MGA uit van het creëren van begrip voor elkaars belangen. De regio zoekt gedurende het proces naar meekoppelende belangen en aanvullende stakeholders om daarmee het aantal oplossingen groter te maken. Hoe meer oplossingen, hoe groter de kans van slagen: "De taart wordt pas verdeeld als hij groot genoeg is". Met elkaar gaan belanghebbenden bij de Regionale Energietransitie in Regio Foodvalley op zoek naar een gezamenlijk gedragen pakket van oplossingsrichtingen.

Stakeholderoverleg

De stakeholders zijn divers en de belangen variëren. Welke rol iedere partij in het proces zal innemen is samen met zoveel mogelijk belanghebbende stakeholders op 17 mei 2019 verkend in een Brede Startconferentie. Hier zijn keuzes gemaakt over het stakeholderproces en de verschillende belanghebbenden die een rol moeten krijgen in het RES-proces¹. Om het onderhandelings- en overlegproces effectief en efficiënt in te richten is een Stakeholderoverleg gevormd met deelnemers die ieder een specifiek belang in de regio vertegenwoordigen.

¹ Zie ook hoofdstuk 4 uit de startnotie over het stakeholdersproces:
<https://www.regiofoodvalley.nl/projecten/energietransitie/>

Rol gemeenten, provincies, waterschappen, netbeheer

Dagelijks bestuurders van de gemeenten, provincies, waterschappen en netbeheerders maken onderdeel uit van het Stakeholderoverleg. Zij vormen daarnaast een Publieke Stuurgroep. Hierin stemmen zij de formele (publieke) besluitvorming af.

De gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap hebben een essentiële positie in het proces. Zij nemen uiteindelijk het besluit over het Startdocument, de concept-RES en de definitieve RES. In de tussentijd is het voor het onderhandelingsproces van belang dat er voldoende ruimte en vertrouwen is voor de afstemming en onderhandeling met de stakeholders. De regio informeert daarom de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap regelmatig over de voortgang van het proces.

VERSLAG EERSTE STAKEHOLDERSOVERLEG

Dit document is een verslag van het eerste Stakeholderoverleg dat plaatsvond op woensdag 11 september 2019. Tijdens het overleg kwamen aan de orde:

1. gezamenlijk te hanteren kaders voor de RES en criteria waaraan oplossingsrichtingen getoetst kunnen worden
2. procesafspraken
3. transparantie, verantwoording en communicatie
4. issues en belangen.

1. Kaders en toetsingscriteria

De voorgestelde *kaders* zijn ontleend aan het Klimaatakkoord RES en het Gelders Energieakkoord. Ze schetsen de contouren van de opdracht en het ambitieniveau. Hoe laten deze overkoepelende ambities zich vertalen naar een gezamenlijk vast te stellen opgave voor de regio, in termen van te realiseren vermogen voor duurzame opwek/energiemix? Dat werken we in de eerste fase van het proces uit.

De *criteria* zijn ontleend aan de gesprekken met stakeholders en het Startdocument RES. Ze moeten bijdragen aan het (kwalitatief) toetsen van de oplossingsrichtingen. De criteria zijn niet altijd objectief te meten. Daarom worden vooraf afspraken gemaakt over de manier waarop de verschillende criteria worden gewogen.

Zie bijlage I.

2. Procesafspraken

Het is belangrijk dat alle deelnemers aan het Stakeholderoverleg een gelijk beeld hebben van ieders rol, verantwoordelijkheden en procesgang. Daarom zijn procesafspraken gemaakt.

De deelnemers aan de brede Startconferentie op 17 mei 2019 ontwikkelden onderstaande voorstellen voor spelregels op basis waarvan de onderhandelingen aan het Stakeholderoverleg worden gevoerd. Bij aanvang van het Stakeholderoverleg zijn deze voorstellen met de betrokkenen uitgewerkt. In het volgende overleg worden de spelregels gecheckt, eventueel aangevuld en vastgesteld.

Zie bijlage II.

3. Transparantie, verantwoording en communicatie

Het is van belang dat het Stakeholderoverleg RES Foodvalley een open karakter heeft. Voor zowel de achterbannen van de leden van het Stakeholderoverleg als voor bewoners en andere geïnteresseerden. Daarom dachten deelnemers aan het Stakeholderoverleg op 11 september na over de volgende twee thema's.
Transparantie en verantwoording

Er is een aantal ideeën uitgewisseld over hoe de leden van het Stakeholderoverleg op een transparante manier verantwoording kunnen afleggen aan hun achterban:

- vóór elk Stakeholderoverleg in gesprek met achterban. In Renswoude is dit een afspraak tussen de wethouder en (een delegatie van de) gemeenteraad. Op deze manier kan input worden gevraagd vanuit de achterban en voor het aankomende Stakeholderoverleg

- het Stakeholderoverleg is openbaar voor de achterbannen en voor andere geïnteresseerden. Het is wel van belang dat zij zich van tevoren aanmelden bij de organisatie.

Communicatie

Er is een aantal suggesties gedaan voor het verbeteren van de communicatie rondom de RES Foodvalley. Deze worden doorspeeld aan Nicky Struijker Boudier. Zij is de pas aangestelde communicatieadviseur voor RES Foodvalley.

1. Opzetten website:
 - Proactief communiceren over nut & noodzaak van de RES: wat gebeurt er als je als regio niets doet?
 - Het bredere plaatje van de energietransitie in beeld brengen
 - Succesverhalen uit het land/de provincie delen via kanalen
 - Positief verhaal van “bekende gezichten” delen
 - Alle stakeholders aanspreekbaar en bereikbaar --> mailadres op site.
2. Lokale bijeenkomsten organiseren onder de noemer van ‘lokale gesprekskaravaan’
 - Niet alleen zenden, maar ook ophalen
 - Online middelen inzetten om input op te halen op lokaal niveau.

4. Issues en belangen

Op 11 september is een eerste gesprek gevoerd over de issues waarvoor in de RES een oplossing moet worden geboden. Eerst werd gesproken over de issues zelf. Dat leidde tot aanpassing van de vooraf voorgestelde issues. Vervolgens kon iedereen daarop reageren om de belangen aan te scherpen die voor elk van de stakeholders bij deze issues spelen.

Issues – aangepaste lijst

Op basis van het gesprek zijn enkele issues toegevoegd en is één issue geschrapt. Namelijk de vraag welke scope de RES zou moeten hebben. Er is geconstateerd dat dit eigenlijk geen issue is, maar dat dit wordt bepaald door de uitkomst van het stakeholderproces.

Op dit moment wordt onderstaand overzicht van issues gehanteerd. In het volgende Stakeholderoverleg op 3 oktober wordt besproken of nog aanvullingen of aanscherpingen nodig zijn. Ook in volgende stakeholderoverleggen blijft deze vraag aan de orde.

Volgende stakeholderbijeenkomst op 3 oktober

Op 3 oktober zoomen we verder in op de issues en belangen. We brainstormen over mogelijke oplossingsrichtingen en koppelkansen. Materiaal ter voorbereiding wordt enkele dagen voorafgaand aan het overleg toegezonden.

Voor informatie mailt of belt u met: Nicky Struijker Boudier, communicatie RES Foodvalley, nicky@buroboudier.nl of 06-15062601.

Kaders Klimaatakkoord*Uit hoofdstuk D7 Regionale Energie Strategie (RES):*

- In de RES wordt het regionale aanbod voor de periode tot 2030 uitgewerkt ten aanzien van elektriciteit, gas en warmte, met daarbij de concrete zoekgebieden die geschikt zijn voor de opwek van zon en wind (bijdrage aan landelijke opgave 35 TWh), (duurzame) warmte en duurzame gassen.
- In dit aanbod wordt rekening gehouden met ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijk draagvlak.
- Daarnaast wordt door de netbeheerder uitgewerkt welke aanpassing aan de energie-infrastructuur nodig is om het opwekvermogen aan het net te koppelen en wat daarvan de consequenties zijn (ruimtelijk, financieel, planning, besluitvorming). Hierbij wordt ook rekening gehouden met de energiestromen vanuit de afspraken aan de andere borgingsoverleggen en de opwek van kleinschalige projecten, zoals zon-op-dak.
- Tenslotte bevat de RES 1.0 een Regionale Structuur Warmte (RSW), waarin op basis van de Leidraad inzicht wordt gegeven in de regionale warmtevraag en de beschikbaarheid van warmtebronnen. De Regionale Structuur Warmte vormt mede input voor de Transitievisie Warmte en bijbehorende wijkplannen die iedere gemeente uiterlijk 2021 opstelt. Definitieve keuzes die voortkomen uit de Transitievisies Warmte en de uitvoeringsplannen op wijkniveau worden meegenomen in vervolgersies van de RES 1.0.
- De focus in de RES ligt op de opgaven van Gebouwde omgeving en Elektriciteit. Wanneer een regio dit wenst kunnen ook andere opgaven worden meegenomen in de RES, zoals maatregelen voor duurzame mobiliteit, industrie of landbouw en landgebruik.
- De regio's leveren 1 maart 2021 een RES 1.0 op. Deze RES heeft instemming van de colleges van Gedeputeerde Staten, en Burgemeester en Wethouders, de Dagelijks Besturen van de waterschappen, de gemeenteraden, provinciale staten en de algemene vergaderingen van de waterschappen.
- Op 1 juni 2020 zullen de regio's de conceptversie van de RES opleveren, met als onderdelen: 1. Een regionale invulling van het op te stellen vermogen in MW (en verwachte MWh) voor hernieuwbare energie op land; 2. Een heldere en herleidbare onderbouwing van het aanbod en keuzes voor potentiële zoekgebieden die benut kunnen worden, inclusief een beschrijving van het doorlopen proces. 3. Een Regionale Structuur Warmte, met daarin een gevalideerd overzicht van alle beschikbare (grootschalige) duurzame warmtebronnen binnen de regio, de totale warmtevraag binnen de regio, een overzicht van de bestaande en geprojecteerde infrastructuur voor warmte. 4. Daarnaast is in deze Regionale Structuur Warmte opgenomen welke relevante stakeholders (voor warmte transport, productie en afname) zijn betrokken in het proces.

Uit hoofdstuk D5 Bevordering draagvlak:

- Draagvlak en acceptatie kunnen gerealiseerd worden als besluitvorming transparant is en de lusten en lasten eerlijk verdeeld worden. De eerlijke verdeling van lusten en lasten moet breed geïnterpreteerd worden: niet alleen financieel maar bijvoorbeeld ook ruimtelijk en sociaal.
- Per regio dragen gemeenten, waterschap en provincie zorg voor een goede en tijdige informatie van burgers en realiseren zij lokale faciliteiten om burgers in staat te stellen effectiever mee te denken in de strategievorming. Afhankelijk van de regionale omstandigheden kan het gaan om toegang tot kennis, onafhankelijke procesbegeleiding, financiële ondersteuning of anderszins.
- Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, de omgeving en marktpartijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in een evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (burgers en bedrijven). Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale project-gerelateerde redenen van af te wijken.

Ambities Gelders Energieakkoord, onderschreven door veel deelnemende stakeholders:

- Reductie van 55% van broeikasgassen in 2030 (t.o.v. 1990)
- Realisatie 1,5% energiebesparing per jaar

- Een aandeel van 16% duurzame opwekking van energie in 2023 .

Aanvullende uitgangspunten in het startdocument

- De RES gaat over opgaven en oplossingsrichtingen die het lokale niveau overstijgen. Dit vraagt van alle betrokken partijen om met elkaar op regionaal niveau op zoek te gaan naar oplossingen en realisatiekansen. Dit uitgangspunt vraagt commitment van gemeenteraden om oplossingen op regionaal niveau af te wegen. Zonder dit commitment zal het RES-proces tot minder krachtige resultaten komen.
- Door gemeenten vastgestelde beleidskeuzes vormen de basis van de RES. Mochten deze lokale beleidskeuzes op regionaal niveau onvoldoende oplossing bieden voor de energie-opgave dan wordt in de RES gezamenlijk aanvullend beleid voorgesteld. Indien staand beleid belemmerend is voor het behalen van de doelstellingen dan wordt in de RES voorgesteld om dit aan te passen.

Toetsingscriteria

Het is belangrijk om op voorhand gezamenlijk overeenstemming te hebben over de criteria waaraan uiteindelijke oplossingsrichtingen zullen worden getoetst.

In het Stakeholderoverleg wordt gezamenlijk bepaald welke overkoepelende criteria daarvoor worden gehanteerd. Vervolgens moet worden bepaald hoe oplossingsrichtingen daarop gescoord kunnen worden.

Op voorhand kan worden gedacht aan de volgende criteria:

1. *Bijdrage aan opgave*
De voorgestelde oplossing levert een substantiële bijdrage aan reductie van CO₂-uitstoot
De voorgestelde oplossing levert een substantiële bijdrage aan de nationale opgave om 35 TWh duurzaam opwekvermogen op land te realiseren.
2. *Realiseerbaarheid*
De voorgestelde oplossing is technisch, financieel-economisch en sociaaleconomisch haalbaar en realisatie vóór 2030 is mogelijk.
3. *Draagvlak en participatie*
De voorgestelde oplossing heeft politieke steun en overeenstemming in het stakeholderoverleg. Er is draagvlak onder betrokkenen en inwoners:
 - er wordt gestreefd naar minimaal 50% lokaal eigendom (met zeggenschap)
 - op basis van een eerlijk proces gericht op zo groot mogelijke acceptatie
 - eerlijke verdeling lusten en lasten
4. *Aansluiting bij beleidskaders*
De voorgestelde oplossing sluit goed aan bij bestaande beleidskaders; indien wordt afgeweken van beleidskaders, is het duidelijk op welke wijze aanpassing van deze kaders mogelijk is.
 - Maatwerk nodig. Vertrouwen samenleving niet op spel zetten
 - Mee-koppelkansen benutten
5. *Ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit*
De voorgestelde oplossing draagt bij aan efficiënt ruimtegebruik, is goed landschappelijk inpasbaar en leidt niet tot afname (zo mogelijk toename) van biodiversiteit. De oplossing sluit aan bij oplossingen van gerelateerde problematiek.
6. *Toekomstvastheid en continuïteit*
De voorgestelde oplossing is niet in beton gegoten en biedt ruimte voor innovatie, met doelstelling 2050 (klimaatneutraal) in het vizier. De oplossing biedt kansen voor groei, flexibiliteit en voorkomt een “lock-in”.

1. Het proces wordt begeleid door een onafhankelijke bemiddelaar.
Frans Evers fungeert als onafhankelijk procesbegeleider voor het stakeholderproces.
2. Het Stakeholderoverleg besluit over de inhoud van de RES, binnen de kaders van het Startdocument en mandaat van de deelnemers, met goedkeuringsrecht bij de gemeenteraden, provinciale staten en het algemeen bestuur van het waterschap.
De inhoudelijke sturing op de totstandkoming van de RES vindt plaats in het Stakeholderoverleg. Voor de publieke partijen geldt dat de deelnemende bestuurders onderhandelen namens hun achterban (raden, staten, ab), zoals dat ook geldt voor de vertegenwoordigers van private/maatschappelijke belangen. Het uiteindelijke onderhandelingsresultaat zal moeten worden goedgekeurd door de achterbannen. Dit vereist dat deze achterbannen intensief worden meegenomen in de voortgang van het proces.
3. In het proces wordt niet gestemd en er zijn geen veto's, maar er wordt actief gezocht naar consensus. Daarin is geen ruimte voor dominantie vanuit één persoon. De consensus wordt actief afgestemd met formele procedures. Indien de tijdsdruk gaat knellen gaat consensus en de kwaliteit van het proces vóór het streven om de planning vast te houden.
Het gaat er uiteindelijk om dat iedere partij (inclusief gemeenteraden) de overtuiging heeft dat het resultaat van het proces beter is dan een "no deal" alternatief. Dit betekent echter ook dat een partij – en daarmee ook een besluitvormend orgaan - de uitkomst van het onderhandelingsproces onderbouwd kan afwijzen.
4. Deelnemers hebben mandaat en kennen hun mandaat.
Het is van groot belang dat de deelnemers aan het Stakeholderoverleg participeren met mandaat van hun achterban, de partijen die zij in het overleg vertegenwoordigen. Het is de verantwoordelijkheid van ieder van de deelnemers om dit mandaat "op te halen" en te organiseren dat terugkoppeling en uitwisseling met de andere belanghebbenden goed verloopt.
5. Deelnemers zijn vaste vertegenwoordigers en stellen een vaste plaatsvervanger aan.
Voor continuïteit, opbouw van gedeelde kennis en onderling vertrouwen is het belangrijk dat zo veel mogelijk sprake is van één groep van gespreksdeelnemers/onderhandelaars. Alle deelnemers hebben één vervanger met wie zij ook tussentijds afstemmen.
6. Deelnemers hebben de mogelijkheid om agendapunten in te brengen.
De orde en inhoud van de vergadering, en in het verlengde daarvan de scope van het uiteindelijke resultaat, worden bepaald door de deelnemers. Deelnemers kunnen issues naar voren brengen en voorstellen hierover in gesprek te gaan. De procesbegeleider heeft de verantwoordelijkheid dit gesprek te organiseren en conclusies vast te leggen.
7. Communicatie gaat vanuit één document.
Inhoudelijke voortgang wordt vastgelegd in één document, zodat steeds voor alle partijen helder is wat de inhoudelijke voortgang is. Discussiepunten worden als zodanig opgenomen in het document.
8. Informatie mag gedeeld worden.
Het werkdocument mag gedeeld worden met de achterbannen. Voor de bredere communicatie wordt van elk Stakeholderoverleg een impressieverslag gemaakt.
9. Er is pas overeenstemming als er overeenstemming over het geheel is.
Er is sprake van een meervoudige onderhandelings situatie, met een breed scala aan belangen, issues en potentiële oplossingsrichtingen. Hierin is ruimte voor openheid over belangen, begrip en weerstand aan tafel waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen het belang en de persoon. Deelnemers zullen vanuit hun belang actief meepraten en moeten uiteindelijk afwegen of het pakket aan resultaten meerwaarde biedt.

Tussentijdse resultaten op deelonderwerpen zijn altijd onder voorbehoud tot er een akkoord over het totaal is bereikt.

10. De groep als geheel beslist over toelaten van een nog niet vertegenwoordigd belang.
De selectie van vertegenwoordigers in het stakeholderoverleg is niet statisch. Er kan aanleiding zijn partijen toe te voegen of een vertegenwoordiging te “splitsen” in deelbelangen. De groep beslist hier zelf over, rekening houdend met de kaders van het proces en praktische werkbaarheid van het overleg.
11. De regionale ateliers zorgen voor de input voor en uitwerking van het Stakeholderoverleg.
Naast het Stakeholderoverleg worden regionale ateliers georganiseerd. Deze ateliers zijn inhoudelijk/expertmatig georiënteerd en gericht op inhoudelijke onderbouwing van het proces via ‘joint fact finding’. De stappen die in de regionale ateliers worden gezet leveren daarmee waardevrije input voor het Stakeholderoverleg. Daarnaast kunnen – op verzoek van het Stakeholderoverleg - aanvullende vraagstukken verder worden uitgewerkt in de regionale ateliers.
12. Het Stakeholderoverleg is openbaar.
Het Stakeholderoverleg is in principe voor iedereen bij te wonen. Vooraf aanmelden is verplicht.